

principium speciale eene achaeologia sacra. Beide zijn uit God Almachtig, die dezelfde is in schepping en herschepping. Beider karakter is in Zijn' Raad bepaald. En dit hun onderscheiden karakter moest vooraf scherp in het oog worden gevat, zou hunne wederzijdsche afhankelijkheid naar waarde kunnen worden geschetst. Tot dit tweede gedeelte onzer taak gaan we thans over.

II.

Men zou uit hetgeen tot hiertoe gezegd is eene geheel valsche conclusie trekken, indien men meende, dat de beoefenaar der archaeologia sacra zich veilig met de Heilige Schrift, als met zijn boekske, in een hoekske kan terugtrekken, met geringschatting van de overige bronnen der Israëlietische oudheidkunde, die immers voor hem slechts hulpmiddelen zijn. Verre vandaar! De beide vakken, hoezeer formeel van elkander onderscheiden, zijn toch materieel voor een te groot deel identisch, dan dat ze elkaâr in de practijk zouden kunnen verwaarloozen. Ze zijn zoozeer van elkaâr afhankelijk, dat de beoefenaar van het ééne vak, zal hij zijne taak naar behooren vervullen, tevens voortdurend in het andere vak moet arbeiden. Al zijn monumenten, opschriften, munten en profane schrijvers voor den bijbelschen archaeoloog slechts hulpmiddelen, — dit ontslaat hem geenszins van de verplichting hunne waarde als bronnen voor de Israëlietische oudheidkunde grondig te onderzoeken, om zoo over hunne auxilaire waarde voor zijn vak zelfstandig te kunnen oordeelen.

Nu kan het gebeuren, dat hij op dit laatste punt tot